

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ ТА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
МВС УКРАЇНИ**

**Матеріали
III міжвідомчого науково-практичного
круглого столу
(Київ, 29 квітня 2021 року)**

**Київ
2021**

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ ТА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
МВС УКРАЇНИ

Матеріали
III міжвідомчого науково-практичного
круглого столу
(Київ, 29 квітня 2021 року)

Київ
2021

Редакційна колегія:

Черней В. В., ректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Гусарев С. Д., перший проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Чернявський С. С., проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Андросюк В. Г., провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення та психофізіологічних досліджень ННІЗДН Національної академії внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, професор;

Галустьян О. А., старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення та психофізіологічних досліджень ННІЗДН Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Корольчук В. В., провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ від 12 березня 2021 року (протокол № 6)

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за їхню якість, а також відсутність у них відомостей, що становлять державну таємницю та службову інформацію, несуть автори

Актуальні питання психологічного забезпечення діяльності Національної поліції та закладів вищої освіти МВС України [Текст] : матеріали III міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 29 квіт. 2021 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. – 224 с.

Новікова К. М. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КОГНІТИВНО-ПОВЕДІНКОВОЇ ТЕРАПІЇ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ В ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	110
Охріменко І. М., Лигун Н. В. ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ЗАХОДІВ	112
Пампура І. І. ПСИХОЛОГІЧНА СУМІСНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ У ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІДРОЗДІЛАХ	118
Петришин І. М. РОЛЬ КЕРІВНИКА У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ В ПІДРОЗДІЛАХ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС УКРАЇНИ.....	121
Платонов В. М., Оніщенко Н. В. СУЧАСНИЙ СТАН ПРОФЕСІЙНО- ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДБОРУ В ДСНС.....	125
Пономаренко Я. С. ЗАДОВОЛЕНІСТЬ РОБОТОЮ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ: ЗАКОРДОННИЙ ВИМІР ПРОБЛЕМИ.....	129
Процик Л. С. КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КУРСАНТІВ (СТУДЕНТІВ) ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ	132
П'янківська Л. В. ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОГО СТАНУ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО НА ЙОГО ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ.....	136
Рівчаченко О. А. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ	142

Платонов Владислав Максимович,
науковий співробітник навчально-
наукової лабораторії екстремальної
та кризової психології Національного
університету цивільного захисту
України;

Оніщенко Наталія Вікторівна,
провідний науковий співробітник
навчально-наукової лабораторії
екстремальної та кризової психології
Національного університету цивільного
захисту України, доктор психологічних
наук, професор

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДБОРУ В ДСНС

На сьогоднішній день ліквідація надзвичайних ситуацій потребує від рятувальників не лише значних фізичних навичок і професійних умінь, а й моральної та психологічної стійкості. Для вирішення цієї потреби застосовується професійно-психологічний відбір (ППВ) кандидатів до лав Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Здійснення цієї процедури введено у практику відбору кадрів для аварійно-рятувальних робіт та робіт з гасіння пожеж згідно наказу Про затвердження переліку робіт, де є потреба у професійному доборі: Наказ МОЗ України від 23.09.1994 р. № 263/121 [8].

Починаючи з 20-х років XX сторіччя розвивалася думка, що кандидат на майбутню професію повинен мати необхідні індивідуально-психологічні та фізичні якості для ефективного виконання ним обраної діяльності. З подальшим розвитком психології як науки, та напряду психотехнік розроблялися питання вивчення індивідуально психологічних особливостей особистості та їх диференціація у майбутніх працівників [2]. Питання професійно-психологічного відбору є актуальним і сьогодні, оскільки розвиток технологій та суспільства постійно пред'являє до особистості фахівця рятувальника нові вимоги. Дослідженням питання професійного та професійно-психологічного відбору відображено у працях видатних вчених, серед яких В.А. Бодров, М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк, Ю.Л. Трофімов, М.В. Макаренко та інших [4].

Процес здійснення відбору рятувальників у західних країнах схожий на той, що проходить в Україні, але має свої

відмінності. На прикладі Великобританії, професійно-психологічний відбір пожежників-рятувальників має дещо відмінну процедуру його проведення. Майбутні кандидати спочатку отримують медичну довідку про придатність до роботи рятувальника, потім проходять фізичний відбір у ситуаціях безпосередньо наближених до умов реальної надзвичайної ситуації. Наступними відбувається психологічний відбір, він проводиться, починаючи з тесту когнітивних здібностей, а саме роботи з числами та простими математичними діями. Поряд з цим кандидатом заповнюється національна анкета пожежного, де визначається рівень особистісної мотивації майбутнього фахівця, стійкість до екстремальних ситуацій, готовність до змін, якості для роботи в команді, особливості поведінки та інші [5].

Окрім відбору за фізичним розвитком, медичними, психофізіологічними показниками, не менш важливою складовою професійного відбору є психологічний відбір. Сьогодні питання професійно-психологічного відбору в Україні набули особливої уваги у зв'язку з текучістю кадрів серед рятувальницького складу. ППВ являє собою процедуру, яка направлена на визначення рівня індивідуально психологічних особливостей особистості та прогнозування їх психологічних показників. Задача ППВ забезпечити відбір кадрів з потрібними психологічними якостями та їх належним рівнем для подальшої професійної діяльності. Такий відбір має сприяти чіткому розподіленню кандидатів на різні професії у межах діяльності ДСНС України. Зазначимо, що зараз ППВ у ДСНС України проводиться лише для оперативно-рятувальницького складу та при відборі абітурієнтів на навчання. Для кандидатів у майбутні рятувальники важливими є специфічні психологічні якості особистості, котрі забезпечують ефективне виконання діяльності та завдань за призначенням. Виконання обов'язків рятувальника пов'язане з перебуванням в агресивних середовищах з високими температурами, задимленістю, відсутністю світла, умовах невизначеності, переживанням стресу, замалою кількістю часу для прийняття рішень та прямим ризиком для їх життя, відчуттям відповідальності за порятунок постраждалих. Кандидати на таку професію повинні мати певні психологічні та психофізіологічні якості, відповідний рівень котрих дозволить під час професійного навчання розвинути їх та сформувати нові вміння та навички на їх базі для подальшого професійного навчання та роботи в осередку надзвичайних ситуацій.

Зараз професійний відбір працівників у ДСНС регулюється наказом № 747 від 31.08.2017 Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій в якому внесено порядок професійного психологічного відбору та регламентовано психодіагностичний інструментарій для проведення відбору працівників на професії рятувальник, пожежник, водій, диспетчер, водолаз, співробітник піротехнічного підрозділу, підрозділу радіаційного, хімічного та біологічного захисту, газодимозахисної служби, інженер (майстер) зв'язку, а також абітурієнтів на навчання [6]. Але для інших професій, які є в секторі ДСНС України, процес проведення ППВ не регламентовано.

Проблемна область професійного психологічного відбору на сьогодні полягає в тому, що відсутня чітка направленість відбору на певну професію які обумовлені особливостями та своїми специфічними якостями особистості у межах спеціальностей які є в ДСНС України. Наразі представлений в наказі № 747 від 31.08.2017 у розділі IV пункту 2 додаток 3 перелік психодіагностичних методик не зовсім охоплює специфіку кожної з представленої професій, а являється узагальненим. Тому розширити перелік психодіагностичних методик для вузькоспрямованого відбору працівників можливо через здобуті вже наукові результати професіографічних аналізів діяльності різних професій у секторі ДСНС України.

Таким чином, процедура професійного психологічного відбору у ДСНС України сьогодні потребує подальшого теоретичного та практичного удосконалення:

- з теоретичної точки зору доцільно застосовувати досвід проведених раніше досліджень з професіографічного аналізу різних видів діяльності та відповідного рівню психологічних якостей працівників різних професій ДСНС України;

- з практичної точки зору, процедура професійного психологічного відбору потребує включення оновленого психодіагностичного інструментарію, який підібрано відповідно до кожної з професій, а також сучасних форм тестування таких як комп'ютерне тестування та автоматизовані комплекси, які доцільно застосовувати при відборі усіх фахівців до лав ДСНС України.

Важливим питанням є також проведення більш широкого професійного відбору для складання як короткострокового, так і довгострокового прогнозу професійної придатності фахівця ДСНС України.

Список використаних джерел

1. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Теорія і практика професійного психологічного відбору: навч. посіб. К. : Ніка-Центр, 2010. 532 с.

2. Діагностика та прогнозування професійно-важливих якостей начальників караулів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту: монографія / Асоцький В.В., Лебедева С.Ю., Тімченко О.В., Христенко В.Є., Лебедєв Д.В. Х. : НУЦЗУ, 2015. 188 с.

3. Професіографічний аналіз діяльності начальників караулів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України: монографія / Кришталь М.А., Садковий В.П., Снісаренко А.Г., Тімченко О.В. Х. – Черкаси: видавець Ю. Чабаненко, 2011. 230 с.

4. Стасюк В.В., Василенко С.В. Сутність професійно-психологічного відбору військовослужбовців до діяльності в екстремальних умовах. Проблеми екстремальної та кризової психології. Збірник наукових праць. Харків: УЦЗУ, 2010. Вип. 8. С. 137–145.

5. Про прийом на роботу пожежника рятувальника у Великобританії, опис психологічного відбору URL: <https://www.fireservice.co.uk/recruitment/psychological-tests/>.

6. Наказ МВС України від 31.08.2017, № 747 «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій» МВС України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1390-17/page>.

7. Наказ МНС України від 23.02.2004 № 89 «Про затвердження інструкції з організації психологічного забезпечення службової діяльності аварійно-рятувальних служб». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0323-04#Text>.

8. Про затвердження переліку робіт, де є потреба у професійному доборі : Наказ МОЗ України від 23.09.1994 р. № 263/121. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0018-95>.